

Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa (ENSZ BT) és az Európai Unió (EU) Tanácsa által elfogadott korlátozó intézkedések (szankciók)

I. A szankciók jogalapjai

I.1. ENSZ-szankciók

Az **Egyesült Nemzetek** Alapokmánya (*Magyarországon kihirdette az 1956. évi I. törvény*) 25. cikkének értelmében a Biztonsági Tanács határozatait az ENSZ tagállamoknak végre kell hajtaniuk. Az ENSZ Alapokmány 41. cikke alapján a Biztonsági Tanács a nemzetközi béke és biztonság fenntartása vagy helyreállítása érdekében bizonyos, fegyveres erők felhasználásával nem járó rendszabályok, azaz korlátozó intézkedések (szankciók) foganatosításáról határozhat. E szankciók a nemzetközi béke és biztonság érdekében folytatott nemzeti és többoldalú külpolitikai fellépés egyik eszközét jelentik.

Az egyes országokkal szembeni általános, egy adott ország teljes lakosságát sújtó általános kereskedelmi embargók mellett az 1990-es évek elejétől kezdve terjedt el az ún. célzott szankciók elfogadásának gyakorlata (*targeted sanctions*); amelyek közvetlenül csak azon személyeket, illetve szervezeteket sújtják szankciókkal, akik felelőssé tehetőek a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető vagy egyébként a nemzetközi jogba ütköző cselekményekért.

A Biztonsági Tanács az elmúlt két évtized során többek között a következő országok esetében döntött szankciós intézkedések bevezetéséről: Afganisztán, Angola, Dél-afrikai Köztársaság, Zimbabwe, Etiópia, Eritrea, Elefántcsontpart, Haiti, Irak, Irán, Libanon, Libéria, Líbia, Kongói Demokratikus Köztársaság, Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, Ruanda, Sierra Leone, Szomália, Szudán és a volt Jugoszlávia.

Ezen túlmenően a Biztonsági Tanács szankciókat rendelt el 1267 (1999). számú és többször módosított határozatában az Al-Kaida szervezet és a Talibán, illetve a velük kapcsolatba hozható személyek és entitások ellen. A két rezsimet az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2011. június 17-én egy külön az Al-Kaidával (1989 (2011). számú BT-határozat), illetőleg egy külön a Talibánnal (1988 (2011). számú BT-határozat) szemben bevezetett nemzetközi korlátozó intézkedésekkel foglalkozó szankciós rezsimre választotta szét. Az 1373 (2001). számú határozatában a Biztonsági Tanács pedig általában a terroristák és terrorista szervezetek ellen is rendelkezett korlátozó intézkedésekről.

A ENSZ Biztonsági Tanács jelenleg hatályos határozataiban meghatározott szankciók, a szankciók által sújtott személyek és entitások, valamint az egyes szankciós bizottságok a következő honlapon érhetőek el: www.un.org/sc/committees.

I.2. EU szankciók

Az **Európai Unió** közös kül- és biztonságpolitikája keretén (KKBP) belül dönt korlátozó intézkedések bevezetéséről, egyrészt az ENSZ BT határozatainak közös végrehajtása

céljából, másrészt az uniós külpolitika érvényesítése érdekében. Első lépésként az **EU Tanácsa** a KKBP keretében, az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 29. cikke alapján **határozatot** fogad el, amely a tagállamokra nézve kötelező. A tanácsi határozat nem rendelkezik közvetlen hatállyal, ezért végrehajtása az EU-tagállamokban nemzeti jogszabály útján történik.

Amennyiben a korlátozó intézkedések uniós hatáskörbe tartozó kérdésekre is kiterjednek (pl. kereskedelmi tilalmak, vagyoni, pénzügyi korlátozó intézkedések), a tanácsi határozat alapján (az EUSZ 75. és 215. cikkének megfelelően) az Európai Unió **Tanácsa** a tagállamokban közvetlenül alkalmazandó és közvetlenül hatályos **rendeletet** fogad el.

Az Európai Unió következő honlapja tartalmazza a korlátozó intézkedéseket elrendelő hatályos tanácsi határozatokat és tanácsi rendeleteket angol nyelven:

http://www.eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/index_en.htm.

Ezen túlmenően a tanácsi határozatok és a tanácsi rendeletek az Európai Unió Hivatalos Lapjában (<http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do>) megjelennek magyarul is, illetve a <http://eur-lex.europa.eu/hu/index.htm> jogszabályokat tartalmazó honlapon is elérhetőek az EU valamennyi hivatalos nyelvén.

II. Szankciók típusai

A szankciók tartalmuk szerint a következő **típusú intézkedéseket** foglalják magukban:

- **pénzügyi és vagyoni jellegű korlátozó intézkedések** – pénzeszközök és egyéb gazdasági erőforrások befagyasztása, a hozzáférhetővé tételük tilalma, pénzeszközök átutalására vonatkozó korlátozó intézkedések;
- **beutazási és tartózkodási tilalmak;**
- **kereskedelmi korlátozások** – általános vagy specifikus jellegűek, amelyek közül gyakorisága miatt kiemelendő:
 - **fegyverembargó** – haditechnikai eszközök, illetve technológiák exportjának, tranzitjának, importjának tilalma; a kapcsolódó szolgáltatások nyújtásának tilalma);
 - **egyéb kereskedelmi jellegű korlátozások** – kettős felhasználású termékek exportjának, tranzitjának, importjának tilalma; kapcsolódó szolgáltatások nyújtásának tilalma; egyéb nem kettős felhasználású termékek és technológiák exportjának, importjának tilalma, pl. fa, gyémánt, egyéb luxuscikkek, szénhidrogének, illetve kitermeléshez kapcsolódó eszközök, technológiák; belső elnyomásra felhasználható termékek exportjának és importjának tilalma stb.
- **katonai tevékenységekhez**, haditechnikai eszközök, kettős-felhasználású termékek kiviteléhez, kapcsolódó szolgáltatások nyújtásához **pénzügyi támogatásnyújtás, finanszírozás tilalma;**
- **repülési tilalom**
- **egyéb szankciók** – diplomáciai lépések, együttműködés felfüggesztése harmadik országokkal, sport- és kulturális események bojkottja stb.

A kereskedelmi korlátozások, fegyverembargók és katonai tevékenységek pénzügyi támogatásának tilalma továbbra is egy **adott ország egésze ellen** irányul oly módon, hogy tilos vagy engedélyhez kötött az adott országban történő felhasználásra, ott bejegyzett, tartózkodó jogalanyok számára valamilyen terméket exportálni, vagy az adott országból ilyen terméket, technológiát importálni.

A célzott szankciók esetében a **megcélzott személyi kört** illetően különbséget lehet tenni:

1. terroristák elleni korlátozó intézkedések és
2. az egyes országokban elkövetett cselekményekért felelős, ezen országhoz kötődő természetes és jogi személyek, egyéb entitások elleni korlátozó intézkedések között.

III. Mentelési lehetőségek

A korlátozó intézkedéseket elrendelő BT-határozatok és uniós jogi aktusok szinte valamennyi esetben részletesen rendelkeznek az egyes korlátozó intézkedések végrehajtása alóli esetleges mentelési lehetőségekről és a mentelésre vonatkozó eljárásról.

Ezek az esetek kötődhetnek bizonyos termékek exportjához vagy a vagyoni jellegű korlátozó intézkedéseknél a mindennapos életvitelhez szükséges pénzeszközökhöz. Az eltérő típusú menteléseket Magyarországon különböző hatóságok végzik (*ld. részletesebben a következő pontban*).

IV. A korlátozó intézkedések végrehajtása Magyarországon

IV.1. Fegyverembargók és kettős felhasználású termékek, illetve nem kettős felhasználású termékek export- és importtilalma, valamint kapcsolódó szolgáltatások nyújtásának tilalma, illetve a tilalom alóli kivételek

A haditechnikai eszközök és kettős felhasználású termékek kereskedelme engedélyhez kötött tevékenység Magyarországon is. A haditechnikai eszközök és kettős felhasználású termékek kereskedelmére, valamint a kapcsolódó szolgáltatások nyújtására vonatkozó korlátozások végrehajtásáért Magyarországon a következő szerv felel:

Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal (MKEH)
Hadiipari és Exportellenőrzési Hatóság
1124 Budapest, Németvölgyi út 37-39.
Postacím: 1534 Budapest, Pf. 919.
Telefonszám: (+36-1-)458-5800
www.mkeh.gov.hu

A MKEH jogosult az uniós tanácsi határozatokban és tanácsi rendeletekben meghatározott szankció alóli kivételek alá tartozó esetben az engedélyt megadni (mentesítés).

Kapcsolódó jogszabályok:

- 160/2011. (VIII. 18.) Korm. rendelet a haditechnikai eszközök és szolgáltatások kivitelének, behozatalának, transzferjének és tranzitjának engedélyezéséről, valamint a vállalkozások tanúsításáról;
- 13/2011. (II. 22.) Korm. rendelet a kettős felhasználású termékek külkereskedelmi forgalmának engedélyezéséről;
- 320/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatalról és a területi mérésügyi és műszaki biztonsági hatóságokról

IV.2. Beutazási és tartózkodási korlátozások, tilalmak:

A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény 38. §-a, illetve a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló a 2007. évi II. törvény 43. §-a képezi jogalapját a magyar jogrendben annak, hogy az ENSZ BT, illetve az Európai Unió Tanácsa által meghatározott beutazási és tartózkodási korlátozást Magyarország végrehajtsa. A beutazási és tartózkodási tilalmat a magyar idegenrendészeti hatóság rendeli el:

Bevándorlás és Állampolgársági Hivatal (BÁH)
1117 Budapest, Budafoki út 60.
Telefonszám: (+36-1-)463-91-00
www.bmbah.hu

IV.3. Pénzügyi és vagyoni jellegű korlátozó intézkedések

Mivel a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések (*pénzeszközök és gazdasági erőforrások befagyasztása, azaz az azokkal való rendelkezési jog korlátozása, valamint a hozzáférhetővé tételük tilalma; pénzeszközök átutalására vonatkozó korlátozó intézkedések*) uniós hatáskörbe tartoznak, valamennyi esetben az Európai Unió Tanácsa rendeleteiben is szabályozásra kerülnek. E rendeletek közvetlenül alkalmazandóak és közvetlenül hatályosak valamennyi tagállam, így Magyarország területén is. E rendeletek végrehajtását Magyarországon az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról, valamint ehhez kapcsolódóan egyes törvények módosításáról szóló 2007. évi CLXXX. törvény (továbbiakban: a Kit. tv.) biztosítja.

A tanácsi rendeletek és az azokban elrendelt korlátozó intézkedések tehát valamennyi magyar állampolgárra, magyar jogi személyre és egyéb szervezetre nézve kötelezőek.

A vagyoni jellegű korlátozó intézkedések a tanácsi rendeletek mellékletében megjelölt személyek és entitások Magyarországon fellelhető pénzeszközeinek és gazdasági erőforrásainak befagyasztását írják elő. A tanácsi rendeletek meghatározzák, hogy mit kell pénzeszközön, illetve gazdasági erőforráson érteni és hogy pontosan milyen tranzakciókra, a rendelkezési jog milyen korlátozására terjed ki a tilalom.

A Kit. tv. 22. §-a, illetve a 273/2010 (XII.9.) Korm. rendelet 41. § (2) bekezdése szerint az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló törvény szerinti pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés foganatosításáért felelős szerv a:

**Nemzeti Adó- és Vámhivatal
Központi Hivatala
Pénzmosás Elleni Információs Iroda
Cím: 1033 Budapest, Huszti út 42.
Telefonszám: (+36-1-)430-94-66
Fax: (+36-1-)430-93-05
E-mail: fiu@nav.gov.hu
www.vam.gov.hu/pio**

A Kit. tv. 3. § alapján a NAV-PEII vizsgálja meg azt, hogy a rendeletek mellékletében szereplő természetes és jogi személyek, illetve egyéb entitások rendelkeznek-e Magyarországon a korlátozó intézkedés hatálya alá tartozó pénzeszközzel vagy gazdasági erőforrással, illetve pozitív eredmény esetén értesíti a vagyon fekvése szerinti illetékes bíróságot. A bíróság végzéssel a korlátozó intézkedés végrehajtása érdekében zárlatot rendel el. A Kit. tv. 10. §-nak megfelelően a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény hatálya alá tartozó szervezeteket, személyeket, valamint a vagyoni nyilvántartást vezető szerveket bejelentési kötelezettség terheli, amennyiben információik szerint a fenti alanyok korlátozó intézkedés hatálya alá eső pénzeszközzel vagy gazdasági erőforrással rendelkeznek Magyarországon. Az Európai Unió többi tagállama és intézményei felé a Kit. tv. 5. § (2) bekezdése alapján a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásával kapcsolatos tájékoztatást a Nemzetgazdasági Minisztérium látja el.

A pénz- és tőkepiaci szereplők, illetve biztosító társaságok (a továbbiakban: a pénzügyi szolgáltatók) tekintetében a tájékoztatási kötelezettség teljesítését a következő jogszabályi rendelkezések teszik lehetővé:

- 2003. évi LX. törvény a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről, 157. § (7) bek.;
- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról, 51. § (9)-(10) bek.

Az említett jogszabályok alapján a pénzügyi szolgáltatók mentesítést nyertek a bank- és értékpapírtitok, biztosítási titok megtartásának kötelezettsége alól korlátozó intézkedés hatálya alatt álló személy és entitás esetén és ez alapján eleget tudnak tenni az Európai Unió tanácsi rendeleteiben foglalt információszolgáltatási kötelezettségüknek.

A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény 85. §-a lehetővé teszi teljes cégek működésének felfüggesztését, vagyonaára vonatkozó biztosítási intézkedés elrendelését, illetve vagyonának zárolását amennyiben azok korlátozó intézkedés hatálya alá esnek.

A témával kapcsolatos információk megtalálhatóak továbbá a Nemzetgazdasági Minisztérium Adó- és Pénzügyekért Felelős Államtitkárságának honlapján (<http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/ado-es-penzugyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/a-terrorizmus-finanszirozasa-elleni-kuzdelem-a-penzugyi-es-vagyoni-korlatozo-intezkedeseknek>).

IV.4. Mentésítés egyedi esetben a vagyoni korlátozó intézkedés alól

Amennyiben a korlátozó intézkedések alól mentésítésnek van helye, a mentésítés iránti kérelmet a NAV-PEII-hez kell benyújtani (Kit. tv. 6. §), amely a kérelmet a szükséges konzultációk lefolytatását követően a bíróságnak továbbítja. A bíróság a kérelemről 60 napon belül dönt.

V. A joghátránnyal sújtott jogalanyok panaszbenyújtási rendje

V.1. Panaszkezelés az ENSZ BT által foganatosított szankciók esetében

Az ENSZ Biztonsági Tanács határozatainak részét képező szankciós listákon szereplő magyar állampolgárok, a Magyarországon lakó- vagy tartózkodási hellyel rendelkező személyek, bejegyzett jogi személyek, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezetek (a továbbiakban: jogalanyok) – a Kormány 1444/2011. (XII.20.) határozatában foglaltakkal összhangban – kérelemmel fordulhatnak a Biztonsági Tanácshoz annak érdekében, hogy az vizsgálja felül a szankciós listára történő felvételüket. A kérelmeket a következő címre szükséges eljuttatni:

Focal Point for De-listing
Security Council Subsidiary Organs Branch
Room TB-08041B
United Nations
New York, N.Y. 10017
United States of America
Tel. + 1.917.367.9448
Fax. + 1.212.963.1300/3778
E-mail: delisting@un.org

Az ENSZ Biztonsági Tanács Al-Kaidával foglalkozó határozatának szankciós listáján szereplő jogalanyok felülvizsgálatára vonatkozó kérelmét a következő címre szükséges eljuttatni:

Office of the Ombudsperson
Room TB-8041D

United Nations
New York, N.Y. 10017
United States of America
Tel. + 1.212.963.2671
Fax. + 1.212.963.1300/3778
E-mail: ombudsperson@un.org

Az esetleges kérelmeket másolati példányban kérjük a Külügyminisztérium Közös Kül- és Biztonságpolitikai Főosztályához is eljuttatni.

V.2. Panaszkezelés az uniós szankciók esetében

A természetes és jogi személyek, egyéb entitások kérelemmel fordulhatnak a Tanácshoz annak érdekében, hogy az vizsgálja felül az autonóm szankciós listára történő felvételüket. A kérelmeket a következő címre szükséges eljuttatni:

Council of the European Union
General Secretariat
DG K Coordination
Rue de la Loi 175
1048 Bruxelles/Brüsszel
Belgique/België/Belgium

Az esetleges kérelmeket másolati példányban kérjük a Külügyminisztérium Közös Kül- és Biztonságpolitikai Főosztályához is eljuttatni.

VI. A korlátozó intézkedések megsértésének következménye

A korlátozó intézkedést elrendelő uniós jogi aktusok tagállami kötelezettségként írják elő a korlátozó intézkedésbe ütköző magatartások szankcionálását, valamint az egyes tagállamokban előforduló ilyen esetekről részletes információszolgáltatási kötelezettségeket is előírnak a tagállamok és a tagállamok jogalanyai számára.

A korlátozó intézkedések megsértésének Magyarországon büntetőjogi következményei vannak.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény a következő tényállásban szabályozza közvetlenül a nemzetközi szankciók megsértését:

- a 261/A. §. értelmében a nemzetközi gazdasági tilalom megsértése büntett, beleértve annak előkészületét is, illetve a feljelentés elmulasztása vétség;
- Ezen felül vétségek követ el a 214. § értelmében, aki a vele szemben elrendelt beutazási és tartózkodási tilalmat megsérti.